

บทวิจารณ์หนังสือ

โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย

Opapātika The Life After Death

นางสาวชिरาวลย์ มหพรภัสร์

Miss Vachiravan Mahapornphat

อนุกรรมการมูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลนในพระบรมราชินูปถัมภ์ / นักวิชาการอิสระ

รองประธานบริษัท ดาวนาบริการ จำกัด

Subcommittee Foundation for Needy Student Under Royal Patronage of Her Majesty the

Queen / Independent Scholar

Vice President Daonapa Services Co.,Ltd.

dangmahaporn@gmail.com

ชื่อหนังสือ โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย

ผู้เขียน ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

สำนักพิมพ์ อมรินทร์ธรรมะ

ปีที่พิมพ์ 2557

จำนวนหน้า 135.

1. บทนำ

ดร.บรรจบ บรรณรุจิ เขียนหนังสือชื่อ “โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย” ความยาว 135 หน้า ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2557 โดยสำนักพิมพ์ อมรินทร์ธรรมะ ด้วยแรงบันดาลใจที่ตนเองสนใจ รวมทั้งได้รับการจุดประกายให้ใฝ่รู้ในเรื่องที่จะเขียนนี้จากอาจารย์พร รัตนสุวรรณ โดยเริ่มต้นเนื้อหาผูกเป็นปม นำเสนอด้วยการเล่าเรื่องที่ชายหนุ่มผู้หนึ่งได้เห็นวิบากกรรมของผีตายโหงสองสามีภรรยาในห้องพักบ้านเช่าห้องข้างๆ ที่ตนไปเช่าเพื่อค้างแรมตอนไปทำงานต่างจังหวัด จากนั้นผู้เขียนได้คลายปมในตอนจบและเขียนในบทสรุป เพื่อให้ผู้อ่านได้ขบคิดที่ว่า เรื่องราวต่างๆ ที่นำเสนอมาตลอดทั้งเล่มนั้น เพื่อต้องการให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “ชีวิตหลังความตาย” ให้กระจ่างชัด โดยเฉพาะชีวิตหลังความตายที่จะไปเกิดเป็น “โอปปาติกะ” ทั้งนี้ผู้เขียนอธิบายพอสังเขปว่า ชีวิตหลังตายสัมพันธ์กับความรู้หลักๆ ทางพระพุทธศาสนาอย่างไรในหลายแง่มุม มุม อาทิเช่น ปฏิจ্ঞสมุปบาท อริยสัจ 4 กรรม ไตรลักษณ์ และ สังสารวัฏ

2. เนื้อหาโดยย่อ

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาต่างๆ เป็นตอนๆ ที่มีเรื่องราวจบในตัวเองของแต่ละตอน ผู้วิจารณ์จึงขอสรุปสาระจากหนังสือเล่มนี้ออกเป็นประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความหมาย สภาวะ และ ประเภท ของโอปปาติกะ

โอปปาติกะ คือ ชีวิตหลังความตายของสัตว์โลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแบบผุดโผล่ขึ้น มีตัวตนสมบูรณ์ หรือ โตเต็มวัย มีอวัยวะครบถ้วนเหมือนก่อนตาย เป็นการเกิดโดยที่ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ อาศัยแต่อดีตกรรมเพียงอย่างเดียว เกิดจากที่ใจของตนเอง ยังอยากมีชีวิตอยู่

โลกของโอปปาติกะ อันเป็นชีวิตหลังความตายนี้ อยู่ในสภาวะทิพย์ ที่มีกาย(กายทิพย์) อันประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ รับรู้และเคลื่อนไหวไปตามที่จิตหรือวิญญาณสั่ง เหมือนตอนเป็นมนุษย์ อาจเป็นเทวดา มนุษย์บางจำพวก สัตว์นรก เปรตบางจำพวก และอสุรกายพิจารณาโดยรวมแล้ว เราน่าจะเรียกโอปปาติกะทั้งหมดว่า “เทวดา” (แปลว่า ผู้มีกายทิพย์) มากกว่า เพราะ โอปปาติกะไม่ว่าจะเป็นเทวดา เปรต สัตว์นรก และอสุรกาย ก็ล้วนแต่มีกายทิพย์ ซึ่งตามหลักฐานที่พบในศิลาจารึกสุโขทัย มีการกล่าวถึง “ผีเสื้อเมือง ผีทรงเมือง” ว่าหมายถึงเทวดารักษาเมือง แต่เราก็มักกำหนดแยกโอปปาติกะว่าเป็นเทวดา หรือเป็นผีตามภูมิที่ไปปฏิสนธิ โดย เทวดาจะเป็นโอปปาติกะที่เป็นชาวสวรรค์ในสุคติภูมิ ส่วนเปรต สัตว์นรก และอสุรกาย จะเรียกว่าผี เพราะอยู่ในทุคติภูมิ

2.2 แรงกรรมในอดีตที่ส่งผลให้เกิดเป็นโอปปาติกะ

มนุษย์แต่ละคน มีทั้งกรรมดีอันเป็นกุศล และกรรมไม่ดีอันเป็นอกุศล ที่ส่งผลให้เกิดในชาติต่อไปอย่างไร สำหรับการเกิดเป็นโอปปาติกะนั้น ถ้ามีกรรมอันเป็นกุศลแรงกว่าอกุศล ย่อมได้ไปเสวยสุขในสุคติภูมิเป็นเทวดา ถ้ากรรมอันเป็นอกุศลแรงกว่ากุศล ต้องรับวิบากทุกข์ทรมานในทุคติภูมิ เป็นเปรต สัตว์นรก หรือ อสุรกาย ในกรณีที่ เป็นเปรตแต่มีกุศลที่ทำไว้ ก็จะเป็นเปรตที่มีวิมาน เรียกว่า เวมานิกเปรต ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้บรรยายสภาพบนสวรรค์ชั้นต่างๆ ที่สะท้อนภาพความสุข ความสวยงาม ที่มีความละเอียดประณีตแตกต่างกัน มีการกล่าวถึงเทวดาในชั้นต่างๆ เป็นตัวอย่าง กุศลใหญ่ที่ทำให้เกิดเป็นเทวดานั้น

คือ การให้ทาน ในส่วนที่เป็นรกรากนั้น ได้เขียนสะท้อนให้เห็นความทุกข์ยาก ลำบาก น่ากลัว สยดสยอง ในนรก ชุมต่างๆ รวมทั้งได้มีเรื่องราวของเปรตและเวมานิกเปรตหลายตน อุกุศลที่ทำให้เกิดเป็นเปรตนั้น ได้แก่ ความ ยึดมั่นผูกพันในคนรัก ความริษยา ความตระหนี่ ความมีมิจฉาทิฐิไม่เชื่อเรื่องบุญบาป ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้ามีจริง และ การสาบานเท็จเพื่อให้ตนรอดจากความผิด เป็นต้น

2.3 การปรากฏตัวของโอปปาติกะในยุคปัจจุบัน

การปรากฏตัวของโอปปาติกะ ให้มนุษย์เห็น หรือ เพื่อติดต่อกับมนุษย์นั้น มีอยู่ให้รู้ทั่วไปใน คัมภีร์พระพุทธศาสนา ในหนังสือเล่มนี้ ได้กล่าวถึงการปรากฏตัวของโอปปาติกะ ซึ่งมีในคัมภีร์ต่างๆว่า มีหลายรูปแบบ ดังนี้ 1) ให้เห็นแวบๆ 2) ให้เห็นเต็มตัว แต่พูดคุยไม่ได้ 3) ให้เห็นแล้วพูดคุยได้ 4) เป็นเสียงดังให้ได้ยิน 5) ทำสิ่งของเคลื่อนไหวเพื่อให้รู้ 6) แสดงความพอใจ ยิ้มให้ ให้ความช่วยเหลือ 7) แสดงความไม่พอใจ บางครั้งถึงขั้นทำร้าย และ 8) ปรากฏในความฝัน เป็นต้น ทั้งนี้ มีเรื่องการปรากฏตัวของโอปปาติกะหลายตน ได้แก่ โอปปาติกะที่มานอนกับคนรัก ที่พาคนรักเที่ยว ที่พาคนไปตาย ที่รื้อวันแค้น ที่รื้อวันแค้นผ่านคนอื่น ที่มาทวงเงินสร้างเมรุ ที่ทะเลาะกันไม่เลิก และ ที่อยู่เป็นกลุ่ม

2.4 บทสรุป

ผู้เขียนได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างโอปปาติกะ กับหลักความรู้หลักๆทางพระพุทธศาสนา เช่น สัมพันธกับปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ 4 กรรม ไตรลักษณ์ และ สังสารวัฏ ไว้โดยกว้างๆ แล้วสรุปท้ายว่า “ชีวิตของเราเท่านั้น ... นี่คือนิพพานชีวิต ที่เราได้ยินกันมานาน แต่คำถามก็คือ เราจะดำเนินชีวิตที่เท่านั้นของเราให้เกิดคุณค่าได้อย่างไร ผมเชื่อว่า โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตายที่อยู่ในมือท่านนี้ สามารถเป็นเพื่อนคู่คิดมิตรร่วมทางในการช่วยท่านค้นหาคำตอบได้ครับ”

3. บทวิจารณ์

ผู้วิจารณ์มีประเด็นวิจารณ์ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเห็นด้วยและประเด็นตั้งข้อสังเกตดังนี้

ประเด็นที่เห็นด้วย ประเด็นที่ 1 ชื่อเรื่อง ผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นเรื่องทำทนายสาวยตาและความนึกคิดของนักอ่าน ไม่ว่าผู้อ่านจะเคยรู้เรื่องราวของโอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย มาก่อนหรือไม่ ไม่ว่าผู้อ่านจะมีภูมิธรรมระดับใด ไม่ถ้านักที่หาผู้กล้าหาญ ที่จะยอมเขียนเรื่องราวลึกลับที่สัมผัสได้เฉพาะผู้ที่มีจิตมีพลังมากพอที่จะเข้าถึงสภาวะความเป็นทิพย์ การเขียนเรื่องราวเช่นนี้ออกมาเป็นหนังสือ จึงเป็นเรื่องยาก การจะหาหลักฐานอันเป็นประจักษ์พยานมาสนับสนุนเรื่องราวได้ค่อนข้างน้อย หรือ แม้แต่จะมีหลักฐานข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หรือ ขาดกใดๆ ที่จะมาคลี่สนับสนุนเรื่องราวที่เขียนได้ ผู้อ่านที่จะเข้าใจและตีความตามที่คัมภีร์กล่าวได้ถูกต้องชัดเจนนั้น คงมีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นการเขียนเรื่องราวเช่นนี้ เป็นการท้าทายความเป็นเลิศทั้งของผู้เขียนและผู้อ่าน อย่างไรก็ตาม สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ เป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลและเรื่องราวเริ่มต้น ที่ช่วยบอกกล่าวว่า หนังสือ “โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย” เป็นสิ่งที่ควรนำเสนอ นับว่าเป็นการนำเสนอสิ่งพิมพ์ในแนวไลฟ์สไตล์ ที่ส่วนใหญ่จะเป็นการแปลจากหนังสือต่างประเทศ ซึ่งมีหลากหลายในการบอกเล่าเรื่องราวอันเป็นความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์

ประเด็นที่ 2 รูปแบบของหนังสือ ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นการกระตุ้นให้อ่านต่อจากภาพปกหน้า แสดงความลึกลับที่ชวนให้หาคำตอบ และจากข้อความด้านล่างของปกเขียนไว้ว่า “สิ่งที่ไม่เห็น ใช่ว่าจะไม่มี กายทิพย์ กายละเอียด อาทิสมาณาย เรื่องผี เรื่องลึกลับ จะไม่เป็นความลับอีกต่อไป มาทำความรู้จัก โอปปาติกะ ให้มากกว่าที่คุณเคยรู้” ทำให้ผู้อ่านต้องเปิดเข้าไปอ่านด้านในหนังสือ ภาพปกหลัง มีข้อความ “กำเนิด 4” ซึ่งอ้างอิงจากมหาสิหนาทสูตร ว่าด้วยการบั่นลือสิหนาท สูตรใหญ่ พระสูตรต้นตูปีก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 12 ข้อ 151 หน้า 150) สรุปเป็นข้อความที่ดีความเป็นภาษาให้คนทั่วไปอ่านเข้าใจง่าย ใช้คำว่า “เกิด” แทน “กำเนิด” โดยกล่าวว่า การเกิดสองประเภทแรก คือ เกิดในครรภ์ และเกิดในไข่ นั้นเราสามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า ส่วนประเภทที่สาม เกิดในไส้โคล ต้องอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการช่วยให้มองเห็น ประเภทสุดท้าย เกิดแล้วโตทันที ไม่มีเครื่องมือช่วยในการมองเห็น เมื่อมองไม่เห็นจึงคิดว่าไม่มี นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีข้อความสั้นๆ ของ โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย อีก 2 ข้อความที่ปิดท้ายด้วยประโยคที่ท้าทายให้ผู้อ่านต้องติดตามอ่านเรื่องราวข้างในเล่มนี้ว่า “หนังสือเล่มนี้ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคุณ” ขนาดเล่มกะทัดรัดสะดวกในการพกพา อักษรคมชัดและพิมพ์ด้วยสีที่อ่านได้สบายตา พิมพ์อยู่บนกระดาษคุณภาพดี สะดวกสบาย เป็นสิ่งพิมพ์เป็นมาตรฐาน

ประเด็นที่ 3 เนื้อหาของหนังสือที่เริ่มต้นเรื่อง (หน้า5) ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและเชิญชวนให้ผู้อ่านได้รู้ว่า “โอปปาติกะ” เป็นการเกิดประเภทหนึ่งของสัตว์ในโลกนี้ ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนไว้ว่าเป็นประเภทที่ 4 ส่วน “โอปปาติกะ” คืออะไร อยู่ส่วนไหนของชีวิตในโลกนั้น ให้ผู้อ่านติดตามต่อไปในหนังสือเล่มนี้ (ผู้อ่านจะได้คำตอบจากการอ่านหนังสือนี้ในหน้า 6-7)

ประเด็นที่ 4 การนำเสนอเหตุปัจจัยของการเกิดแบบโอปปาติกะ (หน้า 9-101) ผู้วิจารณ์เห็นว่าถึงแม้ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ของโอปปาติกะมากมายหลายตนหลายประเภท รวมทั้งลงรายละเอียดในโอปปาติกะแต่ละตน แต่ถ้าผู้อ่านไม่มีอคติว่าข้อมูลนี้มีหลักฐานใดจากคัมภีร์ในพระไตรปิฎกมาสนับสนุนแล้ว ผู้อ่านจะต้องสนุกสนานและได้ความรู้ต่างๆ ที่ตนเคยรู้ หรือไม่เคยรู้ ในอีกลักษณะหนึ่ง ที่กลับมาตั้งคำถามให้กับตัวผู้อ่านเองว่า ทำอย่างไรเราจะได้ไม่ต้องเป็นโอปปาติกะ แล้วถ้าเราจะต้องเป็นโอปปาติกะแล้ว ทำอย่างไรเราจะพ้นจากวิบากนั้นได้

ประเด็นที่ 5 “การปรากฏตัวของโอปปาติกะยุคปัจจุบัน” (หน้า 103 – 104) ผู้วิจารณ์เห็นว่าผู้เขียนมีความจริงใจที่จะบอกกับผู้อ่านว่า “การนำเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงเล่าให้ฟังเกี่ยวกับโอปปาติกะ มาอ้างอิงนี้ ก็เพื่อสร้างความมั่นใจว่า เรื่องที่เราจะเรียนรู้ร่วมกันต่อไปนี้ ไม่ใช่เรื่องเหลวไหล” ทั้งนี้ได้นำข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสในเรื่องที่ทรงได้เห็นโอปปาติกะ จากพระไตรปิฎกเล่มที่ 13 ว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญเพียรใหม่นั้น สามารถเห็นเทวดาแต่ไม่สามารถพูดคุยได้ แต่ต่อมาเมื่อทรงฝึกการใช้ทิพยจักขุ(ตาทิพย์) และทิพโสตา(หูทิพย์) จนชำนาญมากขึ้น ก็สามารถพูดคุยได้ ในที่สุดหลังตรัสรู้แล้ว เทวดาได้มาเฝ้าพระองค์เนืองๆ เช่นเดียวกับมนุษย์

ผู้วิจารณ์มองว่า เมื่อผู้เขียนยืนยันถึงเรื่องราวที่จะเขียนต่อไปจนถึงหน้า 125 นั้น ไม่ใช่เรื่องเหลวไหล เป็นเรื่องจากประสบการณ์การปรากฏตัวของโอปปาติกะ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้จะไม่มากนัก แต่ประสบการณ์เหล่านั้นทำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจและอยากรหาความจริง ซึ่งในระยะต่อมาผู้เขียนได้พบเจอ และพูดคุยกับกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องเดียวกันอีกเป็นจำนวนมาก บางคนมาขอความช่วยเหลือให้ติดต่อกับผู้ที่จากไป ซึ่งท่านก็ปฏิเสธด้วยเหตุผลว่า ท่านได้ศึกษาเรื่องราวต่างๆ ตามหลักวิชาการ และเมื่อมีโอกาสได้เขียนหนังสือเล่มนี้ จึงอยากรนำเรื่องราวเหล่านั้นมาแบ่งปันผู้อ่าน จากจุดนี้ทำให้ผู้วิจารณ์เห็นชัดเจนว่า ผู้เขียนมีความจริงใจ และตั้งใจที่จะศึกษาค้นคว้าและนำมาบอกกล่าว ความรู้สึกที่ดีนี้ ทำให้ผู้วิจารณ์อ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยความสุข ได้ความรู้ และมีประสบการณ์ร่วมในการปรากฏตัวของโอปปาติกะ ในลักษณะต่างๆ ที่กล่าวไว้แล้วในเนื้อหาโดยย่อ

ประเด็นที่ 6 บทสรุป ผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นการให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่เป็นจุดเด่นที่สุดของหนังสือเล่มนี้ เพราะเป็นข้อคิดที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องอยู่ในวัฏสงสาร เกิด แก่ เจ็บ ตาย มีความเป็นไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ภพมนุษย์กล่าวได้ว่า เป็นภพแบ่งกลางระหว่างโอปปาติกะในสุคติภพ(เทวดาและพรหม) และโอปปาติกะในทุคติภพ(เปรต สัตว์นรก และอสุรกาย) มนุษย์ส่วนใหญ่ก่อนที่จะถือกำเนิดแบบขาลาพูชะ ต้องเคยกำเนิดแบบโอปปาติกะมาก่อน คนที่เกิดมาพร้อมด้วยวาสนาบารมีเกิดในตระกูลที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี น่าจะมาจากโอปปาติกะในสุคติภพ ส่วนคนที่เกิดมาพิการ คนเร่ร่อน คนที่มีความเป็นอยู่ไม่ดี น่าจะมาจากโอปปาติกะในทุคติภพที่เมื่อหมดอกุศลวิบากแล้ว มีกุศลวิบากมากพอที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตามชีวิตไม่ว่าจะยากดีมีจนต่างก็มีทั้งสุขและทุกข์เป็นธรรมดา ความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐที่มีกายและใจที่ฝึกได้ เลือกที่จะเป็นได้ เลือกได้ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และเลือกได้ในชีวิตหลังความตาย ถ้าต้องการไปสู่คติต้องเพียรทำกรรมดีอันเป็นกุศล ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง บทเรียนจาก “โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย” ชี้ให้เห็นชัดว่า จิตที่ยึดมั่น จิตที่ถูกรุมเร้าด้วยอกุศล ชีวิตหลังความตายไปสู่ทุคติ

ประเด็นที่ 7 ภาพรวมของเนื้อหา ผู้วิจารณ์เห็นว่า หนังสือเล่มนี้ มีเนื้อหาสาระที่เป็นข้อเตือนใจ ให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเป็นกุศล ถ้าเป็นไปได้อย่าก่อเหตุที่เป็นอกุศล อันทำให้ต้องเป็นโอปปาติกะ ที่ต้องรับวิบากทุกข์ทรมาน จึงนับได้ว่า เป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่งระดับหนึ่ง ที่ทำให้คนเกรงกลัวต่อการทำชั่ว จากเรื่องราวโอปปาติกะในทุคติภพที่รับวิบากเป็นเปรต สัตว์นรก หรืออสุรกาย นั้น เกิดขึ้นได้ง่ายมาก เพียงจิตที่ยึดมั่นติดอยู่ในความริษยาและความตระหนี่ ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้รับการฝึกจิตให้เกิดความสงบ (สมาธิ) อย่างสม่ำเสมอ โอกาสที่จิตจะถูกกิเลสโน้มน้าวให้มีความริษยาและตระหนี่มีมาก ส่งวิบากไปยังภพหน้า

ประเด็นตั้งข้อสังเกต

ประเด็นที่ 1 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า คำศัพท์เฉพาะบางคำไม่มีการอธิบายความหมาย อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจ สับสน หากมีการอธิบายความหมายอาจทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ เกิดอรรถรสในการอ่านจนจบได้ เช่น คำว่า พุทธันดร อาสนนกรรม และ เปรตบางจำพวก เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ข้อความในย่อหน้าแรกของหน้า 26 อันเป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้า ไม่ได้มีการอ้างอิง อาจทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือน้อยลงได้ หากมีการอ้างอิงก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าต่อยอดได้

ประเด็นที่ 3 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้เขียนไม่ได้อ้างอิงข้อมูลที่น่ามาจากคัมภีร์ในพระไตรปิฎก และอรรถกถา แต่มีในบรรณานุกรม ดังนี้ เรื่องเนมิราชชาดก ว่าด้วยพระเจ้าเนมิราชทรงบำเพ็ญอธิฐานบารมี คัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ปปัญจสุทนี (อรรถกถาสุตตันตปิฎก ภาค 1 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: หน้า 213) และใน วิสดีนิบาต อัมพปาลีเถรีคาถา ภาษิตของพระอัมพปาลีเถรีพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เถร-เถรีคาถา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 26 ข้อ 252-255 หน้า 596)

4. ประโยชน์ของการอ่านหนังสือเล่มนี้

ผู้วิจารณ์ได้ความรู้ใหม่ของการเกิดแบบโอปปาติกะ และทบทวนข้อความที่โดนใจจากหนังสือเล่มนี้ ที่เขียนไว้ปกหลังว่า หนังสือเล่มนี้มีอาจอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อ่านจริง ทำให้เกิดการสำรวจกายวาจาใจมากขึ้น ทำสิ่งที่ถูกควรให้มาก หลีกเลี่ยงการก่ออกุศลวิบาก ศึกษาค้นคว้าเรื่อง “โอปปาติกะ” จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ธรรมบท และปกรณ์ อ่านไตรภูมิพระร่วง รวมทั้งฟังคำบรรยายท่านพุทธทาสภิกขุ และหลวงพ่อกุศลจิตดำ ได้มุมมองทางธรรมชัดเจนขึ้น

5. บทสรุป

โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย เป็นหนังสือที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะต่อจิตวิญญาณ ให้ความรู้ และกระตุ้นสามัญสำนึกของมนุษย์ ให้ได้รู้จักสิ่งมีชีวิตหลายประเภทที่เกิดแบบโอปปาติกะ อันอาจกล่าวได้ว่า เกิดได้อย่างง่ายดาย รวดเร็ว และโตเต็มวัยทันทีทันใด โดยไม่ต้องมีพ่อแม่ เกิดด้วยอำนาจจิตที่ผสมผสานแรงส่งอันเป็นกุศลและอกุศลของกรรมที่ทำไว้ โอปปาติกะที่อุบัติขึ้นไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตในสุคติภพของเทวดาและพรหมหรือในทุคติภพของเปรต สัตว์นรก หรือ อสุรกาย ล้วนแล้วแต่มีอายุชัณยานับหลายกับสิ่งเหล่านี้เป็นข้อเตือนใจให้เราต้องสนใจชีวิตหลังความตาย อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฏสงสารเวียนว่ายตายเกิดซึ่งมนุษย์ต้องเจอในวาระสุดท้าย จิตสุดท้ายของคนที่มีแต่ความดี ทำทานและรักษาศีลอยู่เป็นนิจ ส่งผลให้เกิดแบบโอปปาติกะในแดนสวรรค์ เป็นเทวดา คนที่ทำสมาธิจนถึงระดับจิตเกิดฌาน ส่งผลให้เกิดแบบโอปปาติกะในแดนสวรรค์ชั้นพรหม ซึ่งมีทั้งรูปพรหม (สำหรับจิตที่ได้ ฌาน 1-ฌาน 4) และอรุปรหม (สำหรับจิตที่ได้ ฌาน 5-ฌาน 8) แต่สำหรับมนุษย์ที่จิตมากด้วยกิเลสของโลภะ โทสะ โมหะ มักจะทำแต่กรรมที่เป็นอกุศลมากกว่ากุศล ย่อมอุบัติเกิดในทุคติภพ อย่างต่ำก็เป็นเปรตที่ต้องรับทุกข์ทรมานตามกรรมที่สร้างไว้ ได้แก่ อดอยาก ผอมโซ เศร้าหมอง ต้องได้รับผลการอุทิศบุญจากมนุษย์จึงจะบรรเทาความทรมานต่างๆ ได้ ส่วนคนที่ทำผิดศีลอยู่เป็นประจำนั้น ส่งผลให้ลงไปอุบัติแบบโอปปาติกะในแดนนรก ยิ่งทำกรรมหนักที่เป็นอนันตริยกรรม (ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป และทำให้สงฆ์แตกแยก) เมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นสัตว์นรกในขุมลึกสุด รั่ววิบากนานแสนนาน ครั้นหมดวิบากอาจมีเศษกรรมที่ต้องไป

เกิดเป็นเปรตต่อไป ชีวิตหลังความตายฝ่ายทุกวันนี้กลัวยิ่ง เป็นอุทาหรณ์ให้เราที่ยังมีชีวิตอยู่ ได้ตรวจสอบตัวเองว่าได้สร้างคุณค่าแห่งความดีความมีกุศลไว้มากพอที่จะไปสู่สุคติของชีวิตหลังความตายไปแล้วหรือไม่ หนังสือเล่มนี้มีคำตอบให้ท่าน อ่านหนังสือ “โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย” หลายๆรอบให้ชื่นใจ จดจำถ้อยคำที่โดนใจเรา แล้วท่านจะรู้ว่า เราควรทำอย่างไรกับชีวิตของเราให้เกิดคุณค่า คุณค่าที่เราเองเป็นผู้กำหนด ขอให้ผู้อ่านบทวิจารณ์นี้แล้ว เกิดความสุขและจับหนังสือเล่มนี้มาเป็นกัลยาณมิตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). **โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.